27. תזריע. חומרת לשון הרע (ויקרא מו/ב-מז/א)

1. <u>אופי הנשמה</u>

ות"ח: בוא וראה **בגין דהאי נפש חיה איהי קדישא עלאה** מאחר ו'הנפש חיה' הזאת (הנשמה) היא קדושה ועליונה **כד ארעא קדישא משכא לה ואתכלילת בגווה** כאשר הארץ הקדושה מושכת אותה והיא נכללת בתוכה, **כדין קרינן לה נשמה** אז, אנחנו קוראים לה 'נשמה'[1]. **ודא היא דסלקא לעילא וממללא קמי מלכא קדישא** וזוהי הנשמה שעולה למעלה ומדברת לפני המלך הקדוש, **ועיילא בכל תרעין** ונכנסת בכל השערים, **ולית דימחי בידהא** ואין מי שימחה בידה. **ועל דא אתקרי רוחא ממללא** לכן היא נקראת 'רוח ממללת'[2]. **דהא כל שאר נפשתא, לית לון רשו למללא קמי מלכא בר האי.** שהרי לכל שאר הנפשות[3], אין רשות לדבר לפני המלך, חוץ ממנה.

2. <u>מתי הנשמה נשארת אילמת?</u>

ועל דא אורייתא אכריזת ואמרת ועל כן, התורה מכריזה ואומרת: **(תהל' לד 14): נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וגו' וכתיב (משלי כא 23): שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ [שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ] וגו'. בגין דאי שפוותיה ולישניה ממללן מלין בישין** כי אם שפתיו ולשונו (של אדם) מדברות מילים רעות **איהון מלין סלקין לעילא** אותן מילים עולות למעלה. **ובשעתא דסלקין, כלא מכריזין ואמרין** ובשעה שהן עולות, כולם מכריזים ואומרים: **אסתלקו מסוחרניה דמלה בישא דפלניא** 'הסתלקו מסביבותיה של המילה הרעה (שאמר) פלוני, **פנון אתר לארחיה דחויא תקיפא.** פנו מקום לדרכו של הנחש החזק (המילים הרעות הן מנת חלקו של הס"א)'.**כדין נשמתא קדישא אתעברת מניה ואסתלקת, ולא יכלא למללא** אז, הנשמה הקדושה עוברת ממנו ומסתלקת, ואינה יכולה לדבר. **כמה דאת אמר** כמו שכתוב **(תהל' לט 3): נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב** הייתי כמו אילם, שתקתי ולא דברתי על הטוב. **וההיא נשמתא סלקא בכסופא** ואותה נשמה עולה בבושה, **בעאקו דכלא** בלחץ (ובמצוקה) מכל צד **ולא יהבין לה אתר כמלקדמין** ואין נותנים לה מקום לדבר כבתחילה, **ועל דא כתיב** לכן כתוב **שֹׁמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שֹׁמֵר מִצָּרוֹת נַפְשׁוֹ: נַפְשׁוֹ ודאי** (כי לשון הרע גורמת צער) לנשמה דווקא **ההיא דהות ממללא אתעבידת משתוקא** אותה נשמה שהייתה מדברת, וכעת נעשית אילמת **בגין מלולא בישא** מפני דיבור רע. **וכדין חויא אזדמן** ואז הנחש מזדמן **דכלא לאתריה אתהדר** והכל חוזר למקומו (כי הנחש כבר דיבר לשון הרע לחווה אמנו בגן עדן). **וכד ההוא מלה בישא סלקא באורחין ידיען** וכשאותה מילה רעה עולה בדרכים ידועות **ושארי קמיה דחויא תקיפא** ומתייצבת לפני הנחש החזק **כמה רוחין מתערין בעלמא** כמה רוחות (רעות) מתעוררות בעולם **ורוחא נחתא מההוא סטרא** ורוח יורדת מאותו צד **ואשכח דההוא בר נש אתער ליה במלה בישא** ומוצאת שאדם זה עורר אותה בדיבור רע. **והא רוחא ממללא קדישא אתעברת מניה** והרי הרוח הממללת הקדושה, (הנשמה) הועברה ממנו **כדין שריא עלוי וסאיב ליה** ואז (רוח רעה) שורה עליו ומטמאה אותו **וכדין הוא סגיר** ואז נעשה מצורע.

3. <u>גם אי אמירת מילים טובות פוגמת בנשמה</u>

---

[1] הנשמה נקראת בתורה 'נפש חיה': (בראשית א 24): תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, היינו השכינה, הנקראת 'ארץ', תוציא נפש מן החיה העליונה, מחכמה או מבינה. (ישעיה ישבי, פרקי זוהר, עמ' 251).

[2] תרגום אונקלוס בראי ב 7: רוח ממללא. עיין ס' הכוזרי ד, כה: והלשון האלהית הברואה אשר למדה האלהים לאדם ושמה על לשונו ובלבבו, היא מבלי ספק השלימה מכל הלשונות והנאותה לקרואיה יותר מכולם.

[3] לבעלי חיים יש רק נפש (הכוח המחיה את המערכת הביולוגית (vegetative soul) ורוח הכוח הרגשי (sensitive soul)

כמה דעונשא דהאי ב״נ בגין מלה בישא כשם שעונשו של אדם הוא על מילה רעה **כך ענשיה בגין מלה טבא** כך עונשו על מילה טובה (תורה ותפילה, ומעשים טובים) **דקאתי לידיה ויכיל למללא, ולא מליל** המזדמנת לידו, והוא יכול היה לדבר ולא דיבר[4]. **בגין דפגים להההוא רוחא ממללא** שהרי (אף שתיקה זו) פוגמת באותה רוח ממללת (הנשמה) **דהיא אתתקנת למללא לעילא ולמללא לתתא** שנתקנה לדבר למעלה (תפילות) ולדבר למטה (ללמד זכות) **וכלא בקדושה** והכל בקדושה). **כ״ש אי עמא אזלין בארחא עקימא** וכל שכן אם העם הולכים בדרך עקומה **והוא יכיל למללא להו ולאוכחא להו** והוא יכול לדבר אליהם ולהוכיחם **ושתיק ולא מליל** אך שותק ואינו מדבר **כמה דאמינא דכתיב** כמו שאמרתי שכתוב **(תהל׳ לט 3): נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה הֶחֱשֵׁיתִי מִטּוֹב וּכְאֵבִי נֶעְכָּר** מלא מוגלה, **נֶעְכָּר במכתשין דמסאבותא** (כאבו) נעכר (ונתמלא) נגעי טומאה **ודא הוא דאמר דוד מלכא** וזהו שאמר דוד המלך: **אלקי בהאי ואתפני מניה** אלקה בזה ואָפָּנָה ממנו **דכתיב (תהל׳ כה 16): פְּנֵה אֵלַי** לרפא את הצרעת **וְחָנֵּנִי. מהו** ומה פירוש **פְּנֵה אֵלַי? כמה דאת אמר** כמו שכתוב **(במדבר יב 10): וַיִּפֶן** כדי לרפא **אַהֲרֹן [אֶל מִרְיָם וְהִנֵּה מְצֹרָעַת].**

נחתו רבי חייא ורבי יוסי ונשקוהו ירדו רבי חייא ורבי יוסי ונישקו אותו **אזדווגו כחדא כל ההוא ארחא** והתחברו יחד כל אותה דרך. **קרא רבי חייא עלייהו** עליהם **(משלי ד 18): וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ, הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נְכוֹן הַיּוֹם.**

---

[4] ספר חסידים סי׳ תקל: וכל מי שגלה לו הקב״ה דבר ואינו כותבה ויכול לכתוב הרי גוזל מי שגלה לו כי לא גלו לו אלא לכתוב דכתיב (תהלים כה 14): סוֹד יי לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם. וכתיב (משלי ה 16): יָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה, וזהו שכתוב (קהלת יב 14): יָבֹא בְמִשְׁפָּט עַל כָּל נֶעְלָם אִם טוֹב וְאִם רָע: שגורם שנעלם אִם טוֹב שגילה לו, [וְ]אִם רָע שאינו כתבה.